

Η δυνατότητα τέλεσης της ακολουθίας των Προηγιασμένων το εσπέρας της Παρασκευής

Ορθοδοξία / Θεία Λατρεία

Ιεροδιάκονος Γεώργιος Ζαραβέλας, Θεολόγος, ΜΑ Ιστορικής Θεολογίας – Λειτουργικής ΕΚΠΑ

Η ακολουθία των Προηγιασμένων Τιμίων Δώρων συνιστά ένα από τα δομικά μέλη του λειτουργικού τυπικού της Μεγάλης Τεσσαρακοστής. Η τέλεσή της είναι συνδεδεμένη με τις απόλυτα νηστίσιμες και ευχαριστιακά κωλυόμενες ημέρες, εξαιτίας του πένθιμου χαρακτήρα τους.

Ο εσπερινός χαρακτήρας της ακολουθίας των Προηγιασμένων είναι δεδομένος, αφού συνδέεται άμεσα με το περιεχόμενο της νηστείας των ημερών αυτών. Η νηστεία των καθημερινών της Μεγάλης Τεσσαρακοστής είναι αυστηρότατη και καταλύεται μονάχα μετά την τέλεση του εσπερινού και μάλιστα με ελαφρά ξηροφαγία, αποκλειστικά και μόνο για την κάλυψη των αναγκών των πιστών.

Η μετάληψη των Τιμίων Δώρων έρχεται ως επιστέγασμα της νηστείας της Τετάρτης και της Παρασκευής. Να σημειωθεί ότι αυτές οι δύο ημέρες είναι αφιερωμένες στη νηστεία καθ' όλο το λειτουργικό έτος, με εξαίρεση τις περιόδους κατάλυσής της (Άγιο Δωδεκάημερο, α' εβδομάδα Τριωδίου, Διακαινήσιμος

εβδομάδα, εβδομάδα Πεντηκοστής). Ο νηστίσιμος χαρακτήρας τους τονίζεται ακόμα περισσότερο κατά τη Μεγάλη Τεσσαρακοστή, χωρίς αυτό να δηλώνει πως οι υπόλοιπες ημέρες της είναι εξ'επόμεως νηστείας ελαφρότερες.

Η ιδανική θέση τέλεσης της ακολουθίας των Προηγιασμένων το απόγευμα κατακλείει με τον καλύτερο τρόπο την ολόημερη νηστεία και επιτρέπει την ολιγαρκή και περιορισμένη στα απαραίτητα άρση της. Η μετάθεση της ακολουθίας κατά τις πρωινές ώρες της ημέρας με τις γνωστές συνέπειες και για την ακολουθία του εσπερινού των ημερών της Σαρακοστής είναι σαφώς νεώτερο στοιχείο, το οποίο ευδοκίμησε, εξαιτίας της προσαρμογής του τυπικού των ακολουθιών στις ανάγκες του ποιμνίου.

Η αποκατάσταση της ακολουθίας των Προηγιασμένων στην ορθή αρχέγονη θέση της, δηλαδή κατά το εσπέρας και μετά την τέλεση της ακολουθίας του Εσπερινού στην οικεία ώρα του έχει γίνει με επιτυχία σε πολλές εκκλησιαστικές συνάξεις, όσον αφορά την ημέρα της Τετάρτης. Η μαζικότερη συμμετοχή των πιστών το εσπέρας έναντι της πρωινής τέλεσης των Προηγιασμένων, όχι μόνο διά της παρουσίας, αλλά και της μετοχής στο κοινό ευχαριστιακό ποτήριο αποδεικνύει, ότι εξυπηρετεί τελικά πιο αρμόδια και εποικοδομητικά τον σύγχρονο άνθρωπο.

Η Παρασκευή, σε αντίθεση με την Τετάρτη, δεν προσφέρεται πλέον πρακτικά για

την εσπερινή τέλεση της ακολουθίας των Προηγιασμένων. Η μετάθεση της τέλεσης της ακολουθίας το πρωί άφησε λειτουργικό κενό, το οποίο συμπληρώθηκε από την ακολουθία του Μικρού Αποδείπνου, που αρχικά περιοριζόταν στην κατ' ιδίαν τέλεσή του από τους πιστούς. Η τελευταία ακολουθία κοσμήθηκε με την ακολουθία των Χαιρετισμών, δηλαδή τη μελώδηση του κανόνα και την απόδοση των τεσσάρων στάσεων του Ακαθίστου Ύμνου προς τη Θεοτόκο, τις πρώτες τέσσερις Παρασκευές ανά μία στάση και την Ε' Παρασκευή των Νηστειών εν συνόλω.

Η προσθήκη της ακολουθίας των Χαιρετισμών προς τη Θεοτόκο το εσπέρας της Παρασκευής ήρθε να καλύψει το κενό που δημιουργήσε η μετάθεση των Προηγιασμένων και του εσπερινού το πρωί, αλλά ταυτόχρονα, λόγω του λαοφιλούς χαρακτήρα τους, επισκίασε την ευχαριστιακή ακολουθία. Η επάνοδος της το εσπέρας είναι θεωρητικά απλή, αφού, με βάση τη διάταξη των ακολουθιών του νυχθημέρου, μπορεί να τελεσθεί πρώτα ο εσπερινός με την Προηγιασμένη και στη συνέχεια το Μικρό Απόδειπνο με τους Χαιρετισμούς.

Η τάξη αυτή ακούγεται φυσική, όμως στην πράξη δεν είναι λειτουργική. Η τέλεση αυτών το απόγευμα αναγκάζει τους πιστούς να μετέχουν σε μία μακροχρόνια ακολουθία, η οποία καταλήγει κουραστική, δεδομένου ότι η Παρασκευή είναι ημέρα εργάσιμη και, συνυπολογιζόμενης της νηστείας, ο κάματος είναι μεγάλος. Το αποτέλεσμα θα είναι η επιλογή των πιστών να μετάσχουν σε μέρος της ακολουθίας ή σε μία από τις δύο, όπως περίπου συμβαίνει στην ενοριακή πράξη τη Μεγάλη Τετάρτη με την ακολουθία του Ευχελαίου και τη σχεδόν συνημμένη τέλεση της ακολουθίας του Νιπτήρος.

Η μετάληψη των Τιμίων Δώρων συνιστά την κορυφαία πράξη κάθε λατρευτικής κοινότητας και μετά την τέλεσή της δεν έχει χώρο καμία άλλη ιεροτελεστία. Το θεολογικό- λειτουργικό στοιχείο αυτό καθιστά αδύναμη την επάνοδο της ακολουθίας των Προηγιασμένων το εσπέρας της Παρασκευής. Ακόμα και ακολουθίες, που κατέληξαν να τελούνται συνημμένα με το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας, όπως ο εσπερινός της Γονυκλισίας της Πεντηκοστής ή ο Μεγάλος Αγιασμός των Θεοφανείων, τελούνται ετεροχρονισμένα κατά άκρα οικονομία για τη διευκόλυνση των πιστών, έναντι της ορθής θέσης τους, στο πλαίσιο της λειτουργικής ημέρας.

Η μόνη ημέρα, κατά την οποία θα μπορούσε να γίνει και πρακτικά, πέραν του θεωρητικού πλαισίου των τυπικών διατάξεων, η παλινόρθωση της ακολουθίας της Προηγιασμένης το εσπέρας της Παρασκευής, είναι η Ε' εβδομάδα των Νηστειών, οπότε ψάλλεται ο Ακάθιστος Ύμνος. Η τέλεση του τελευταίου είναι δομικά

συνδεδεμένη στο Τριώδιο με την ακολουθία του όρθρου, ώστε να τελείται το πρωί του Σαββάτου της Ε΄ εβδομάδας και όχι το προηγούμενο απόγευμα, σε συνδυασμό με την ακολουθία του Μικρού Αποδείπνου. Στην προκειμένη περίπτωση μπορεί να τελεστεί ακώλυτα η ακολουθία των Προηγιασμένων με τον εσπερινό το απόγευμα της Παρασκευής και ο Ακάθιστος Ύμνος να ψαλλεί κατά την τάξη του Τριωδίου το πρωί του Σαββάτου. Το Μικρό Απόδειπνο μπορεί να ψαλλεί απλά κατ' ιδίαν, όπως και κατά τις περισσότερες ημέρες του λειτουργικού έτους. Το ίδιο μπορεί να γίνει και το εσπέρας της Παρασκευής της Στ' εβδομάδας των Νηστειών, αν και θα ήταν άδικο να μην ψαλλεί στο ναό ο ειδικός για το Απόδειπνο της ημέρας εκείνης κανόνας του Λαζάρου.

-

Βιβλιογραφία:

Βιολάκη Γ., *Τυπικόν της του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας*, Σειρά: *Εκκλησιαστική Βιβλιοθήκη*, εκδ. Βασ. Δ. Σαλίβερου, Αθήναι χ.χ.

Συμεών Θεσσαλονίκης, «Αποκρίσεις προς τινας έρωτήσεις άρχιερέως ήρωτηκότος αυτόν», *Migne PG 155*, στ. 829C-952D.

Φουντούλη Ιω. Μ., *Απαντήσεις εις λειτουργικάς απορίας*, τ. Γ', εκδ. Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήνα 2002³.

Του Ιδίου, *Λειτουργική Α', Εισαγωγή στη Θεία Λατρεία*, εκδ. Μυγδονία, Θεσσαλονίκη 2000³

naxioimelistes.blogspot.com

PERMANENTLY_REMOVED